

[Garstko maleńka...]

MARIA WIĘCKOWSKA

[*Garstko maleńka...*]

24 IV 1943 r. Warszawa

Garstko maleńka, garstko znikoma,
Sztandar walki wywiesiłaś, powiewa¹,
A łopot jego gra ci muzykę,
Do walki zagrzewa.

Walą się Waszych mieszkań ściany, sufity,
Bez przerwy pracują wroga armaty, sztylety,
Okrutnie zanurzają się w twe ciało, a ty w walce trwasz,
To nic, że mordują ci dzieci, kobiety,
Tobie nowa melodia dziś gra,
Nowa dziś pieśń śpiewa ci w duszy,
Pieśń Makabeuszy²!
Jeszcze nosisz niewolnika łachmany,
Lecz pęta i łańcuchy zerwane,
To nic, że wróg większy liczebnie,
Cię zmoże i zegniesz
I polegiesz
Lecz ujrzysz przedtem spełnione nadzieje,
Twe męczeństwo otworzy ci boskiej świątyni wierzeje,
I ujrzysz odwetu godzinę

Walka, Imię, Obcy,
Pogarda, Kłamstwo, Żyd

¹*Garstko maleńka (...)* Sztandar walki wywiesiłaś, powiewa — kontekstem historycznym wiersza, datowanego na 24 kwietnia 1943 roku, jest powstanie w getcie warszawskim, które rozpoczęło się pięć dni wcześniej.

W getcie warszawskim, dzielnicy zamkniętej usytuowanej w centralnych rejonach Warszawy, wydzielonej przez nazistów jesienią 1940 r. dla odseparowania ludności pochodzenia żydowskiego od reszty społeczeństwa, wybuchły dwa powstania. Pierwsze 18 stycznia 1943 r.; było ono czterodniowym zbrojnym oporem Żydowskiej Organizacji Bojowej przeciw planowanej przez Niemców akcji likwidacyjnej (wcześniejsza, trwająca od 22 lipca 1942 r. masowa deportacja więźniów getta do obozu zagłady w Treblince pochłonęła 300 tys. ofiar). Drugie powstanie wybuchło w poniedziałek 19 kwietnia 1943 r. i trwało blisko miesiąc.

Kiedy w przeddzień święta Pesach niemieckie oddziały piechoty oraz czołgi i wozy pancerne wkroczyły na teren getta, do walki z nimi stanęło ok. 300–500 członków ŻOB pod dowództwem Mordechaja Anielewicza, ok. 250 członków Żydowskiego Związku Wojskowego (ŻZW) oraz luźne uzbrojone grupy bojowców. Niemcy, dysponując zapleczem poza obrębem getta, wysyłali codziennie do walki ponad tysiąc żołnierzy Waffen-SS i policjantów. Większość więźniów getta stanowili cywile (ok. 45–50 tys. ludzi), którzy nie podporządkowali się niemieckim rozkazom o wysiedleniu i ukrywali się w bunkrach i kryjówkach tworzonych na terenie getta od stycznia 1943 r. Niemcy pod dowództwem Jürgena Stroopa przetrząsali kolejne ulice w poszukiwaniu ukrywających się, w końcu zaczęli sukcesywnie podpalać dom po domu, a do bunkrów wrzucać świece dymne lub materiały wybuchowe. Wielu z osaczonych znajdujących się na wyższych piętrach decydowało się na samobójczy skok na ulicę; pod gruzami walących się domów i w zasypanych bunkrach zginęły tysiące ludzi.

8 maja został wykryty bunkier dowództwa powstania przy ul. Miłej 18, większość bojowniczek i bojowników (z Anielewiczem włącznie) popelnia samobójstwo. 16 maja Niemcy wysadzili Wielką Synagogę na ul. Tłomackie; datę tę przyjmuje się za symboliczny koniec powstania w getcie warszawskim.

W początkowych wersach najprawdopodobniej chodzi o walki powstańcze o pl. Muranowski w Warszawie trwające między 19 a 23 kwietnia 1943 roku; opór zbrojny Niemcom stawił tam oddział ŻZW pod dowództwem Pawła Frenkla; powstańcy wywiesili na wysokiej kamienicy przy wspomnianym placu flagę syjonistyczną z gwiazdą Dawida oraz biało-czerwoną flagę polską. [przypis edytorski]

²*Makabeusze*, właśc. *Machabeusze* a. *Machabejczycy* — judejski ród kapłański, który w 167 p.n.e. zainicjował powstanie przeciw władzy Seleucydów i stanął na jego czele; po zwycięstwie niezależnym państwem żydowskim rządziła ich dynastia, zw. dynastią Machabeuszy. [przypis edytorski]

I obraz swój własny, prawdziwy,
Nie przysypyany brzemieniem ciężkim legendy o tobie głoszonej,
Rzekomych twych grzechów legendy:
tchórzostwa, chciwości, podłości,
Dla niskich celów o tobie szerzonej okrutnie,
W którą nieomal świat cały uwierzył lekkomyślnie,
W którą i ty w rozpaczy uwierzyłeś smutnej,

I rozwiejesz krwią własną, mocą własną
Legendę perfidną, złośliwą, w golusie³ utkaną.
Legendę na niewygodnego pasierba, intruza
Choć wróg w twojej krwi się kąpie, nurza
Choć konasz, giniesz z rąk zbrodniarzy,
Lecz nareszcie zerwałeś sidła potwarzy,
Misternie wokoło Ciebie utkanych.
To nic, że wściekłość zbrodnicza podpalaczy,
Bezustannie na cię miota zarzewia ognia
Że matki z dziećmi małymi w rozpaczy
Z płonących domów skaczą,
I palicie się jak płonące pochodnie.
Już śmierć całunem mroku was otula
Wydziera z okrutnych wroga szponów.
Jak dobra, roztropna, oddana matula,
Ty wbrew zakusom wcielonych demonów,
Zaśniesz, o garstko, śmiercią bohaterów.
Niech cię nie trwoży śmierci całun,
Już wychyliłeś do dna goryczy piołun...

Ogień, Zbrodnia

Matka, Śmierć, Śmierć
bohaterska

Wiedz, o garstko maleńka, garstko bohaterska,
Dziś spełnią się twych marzeń nadzieje,
Twa ofiara krwawa, przez Tego przyjęta,
Co otworzy ci boskich tajemnic wierzeje,
Ukaże ci pielgrzymki ziemskiej cel, oczyszczenia dzieje.
I spłynie na Cię słodycz odkupienia niepojęta,
Której ci żaden wróg wyrwać nie zdoła!
Gdy śmierć bolesna zamykać ci będzie powieki
Ty ujrzysz przyszłość swojego narodu,
W blasku świetności rodzinnego grodu,
W blasku chwały, jak ongiś, przed wieki,
A chóry niebiańskie ci śpiewać będą hejnały,
Nie umrzesz w hańbie, lecz zaśniesz w słodkiej melodii spełnionego czynu,
Z cudnym obrazem ojczyzny swych braci,
Których krwawy grad wojny nie wytraci,
Pod cudnym i lekkim ciężarem boskiego wawrzynu.
Nie smućcie się, że giniecie tak wcześnie,
Że mroźne śmierci tchnienie
Zdmuchnie was jak mgiełkę w życia wiośnie,
Że lodowatym pancierzem skuje młode wasze ciała,
W bolesną samotność i opuszczenie duszę waszą pogrąży,

Śmierć bohaterska,
Poświęcenie, Naród,
Ojczyzna, Bóg

³golus a. *galut* (hebr. גלות — wygnanie, niewola, deportacja; pojęcie określające stan i przeżycia ludu pozbawionego swej ojczyzny, poczucie wyobcowania w krajach osiedlenia; jedno z najważniejszych pojęć określających kondycję narodu żydowskiego, żyjącego w diasporze. Diaspora żydowska rozpoczęła się w VI wieku p.n.e. niewolą babilońską. Sytuacja narodu żydowskiego pogorszyła się znacznie po upadku powstania antyrzymskiego i zburzeniu Drugiej Świątyni w 70 n.e. Kiedy w 135 r. upadło powstanie Szymona Bar Kochby, cesarz Hadrian zakazał Żydom wstępu do Jerozolimy; zostali oni rozproszeni po całym Imperium Rzymskim. [przypis edytorski]

Śmierć jest, wszak każdego udziałem⁴,
Wasza, dziś przyspieszoną na wieczności zegarze, chwilką
A później już wieczyste z mąk wyzwolenie
W boskim schronisku ducha, zmęczonego pielgrzymką.
Niech powiewają sztandary!
Niech ci grają fanfary
Moce twej duszy!
Rozbudzone, odczarowane dzieci Makabeuszy!
Swoim braciom nowy gotujecie świt:
Na wieki zgłuszycie fałszywy mit:
Waszego tchórzostwa podłości,
I rozproszycie nienawiści zgrzyt
Co w świecie się zagnieżdżył, zagościł
Cześć Wam bohaterzy, cześć,
Hen po świecie roznosi się wieść Waszego czynu,
Wasza droga krzyżowa się kończy,
Pan ją łaską wieńczy
Przyjmuje Was o strudzone dzieci do swojego ogroja,
Wolny i jasny dziś Wasz duch!...
Z Waszej świętej ofiary wszędzie piękne ziarno,
Krwi waszej posiew nie pójdzie na marne.
Choć sądził wróg, że zmełł waszego ducha,
w swych zbrodni żarnach.

Żyd, Naród, Powstanie

Śmierć bohaterska, Słowo,
Kłamstwo, Tchórzostwo,
Walka, Sława, Przemiana

Ziarno, Naród, Historia,
Wróg

---

⁴Śmierć jest, wszak każdego udziałem (...) — nie zmieniono oryginalnej interpunkcji nawet jeśli wydawała się błędna. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/wieckowska-garstko-malenka>

Tekst opracowany na podstawie: Tango łez. Śpiewajcie muzy, red. Bożena Keff, wyd. Żydowski Instytut Historyczny im. E. Ringelbluma, Warszawa 2012.

Wydawca: Fundacja Wolne Lektury

Publikacja zrealizowana w ramach biblioteki Wolne Lektury (www.wolnelektury.pl). Dolożyliśmy wszelkich starań, żeby ustalić aktualną tożsamość i dokładną datę śmierci autorki, ale nie było to możliwe. Przyjmujemy, że utwór ten jest w domenie publicznej — bądź autorka zmarła 70 lub więcej lat temu, bądź pierwsze rozpowszechnienie nastąpiło 70 lub więcej lat temu, a brak danych o tożsamości (imieniu i nazwisku zmienionym w czasie wojny, po niej, lub przyjętym po emigracji) każe traktować te utwory jako pisane przez autora, którego twórca nie jest znany (Art. 36(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych z 4 lutego 1994 r.). Jeżeli ktokolwiek posiada informacje o tożsamości i/lub dokładnej dacie śmierci autorki, bardzo prosimy o kontakt. Ufundowane dzięki zbiorce społecznościowej.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Paulina Choromańska.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).